

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

УДК 347.4; 347.5; 346.3
DOI 10.31558/2786-5835.2025.2.9

*Мамедова Світлана Маліківна,
доктор філософії в галузі права, доцент,
доцент кафедри цивільного права і процесу
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

*Фомик Олена Сергіївна,
здобувачка вищої освіти
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК ДЕФЕКТУ В ПРОДУКЦІЇ

У статті здійснено комплексний аналіз правового регулювання відшкодування шкоди, завданої внаслідок дефекту в продукції, з урахуванням національного законодавства, міжнародних стандартів та європейських підходів до забезпечення належного рівня захисту прав потерпілих. Розкрито зміст правових категорій «продукція», «дефект продукції», «недолік» та «істотний недолік», що застосовуються у сфері цивільно-правової відповідальності, а також їх співвідношення й відмінності. Особливу увагу приділено визначенню суб'єктного складу правовідносин, у межах яких виникає обов'язок відшкодування шкоди, включно з виробником, продавцем, виконавцем робіт (послуг) та потерпілою особою, якою може бути як споживач, так і користувач продукції, незалежно від наявності договірних відносин із виробником. Досліджено юридичні та фактичні підстави притягнення виробника до відповідальності, серед яких ключовими є наявність дефекту, завданої шкоди та причинно-наслідкового зв'язку між ними. Висвітлено специфіку застосування принципу безвинної відповідальності виробника відповідно до норм Цивільного кодексу України та спеціального законодавства, що значно спрощує процес доведення вимог потерпілим. Проаналізовано окремі колізії законодавства, зокрема щодо строків позовної давності та співвідношення норм ЦК України й Закону України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції», що створюють правову невизначеність у судовій практиці. Окремо розглянуто можливість відшкодування моральної шкоди у спорах, пов'язаних із дефектною продукцією, відповідно до чинних нормативних актів та роз'яснень судової практики. Зроблено висновок про необхідність подальшого вдосконалення правового механізму захисту потерпілих шляхом уточнення законодавчих дефініцій, усунення нормативних суперечностей та забезпечення єдності підходів до визначення умов цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану дефектом продукції.

Ключові слова: дефект в продукції, недолік товару, господарська діяльність, виробник, суб'єкт господарювання, користувач, споживач, потерпіла особа, зобов'язання, відповідальність, відшкодування шкоди, причинно-наслідковий зв'язок.

Постановка проблеми. Питання відповідальності за шкоду, завдану дефектом у продукції, не втрачає актуальності в умовах науково-технічного прогресу, стрімкої появи нових товарів і послуг та зростання купівельної спроможності населення. Неналежна якість або небезпечні властивості продукції становлять реальну загрозу майну користувачів, а також життю та здоров'ю споживачів. У зв'язку

з цим забезпечення ефективного механізму відшкодування шкоди, завданої внаслідок дефекту в продукції, є важливим завданням цивільного права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні аспекти правового захисту прав користувачів і споживачів, зокрема відшкодування шкоди, завданої недоліками товарів, робіт (послуг), були предметом дослідження У. П. Гришко, М. М. Гудими, О. Ю. Димінської, О. Ю. Єгоричевої, Г. О. Ільченко, О. М. Коршакової, М. С. Муляр, Є. О. Ружицької, І. М. Станкова, О. Ю. Черняк, Г. Б. Яновицької та інших вчених. Однак питання підстав та умов відшкодування шкоди, завданої дефектом у продукції, у науковій площині потребує додаткового дослідження, тож актуальність такої тематики є виправданою.

Постановка мети. Метою наукової статті є комплексний аналіз правового регулювання відшкодування шкоди, завданої дефектом продукції, через дослідження механізму застосування відповідальності.

Виклад основного матеріалу. Правовідносини з відшкодування шкоди, завданої внаслідок дефекту в продукції, недоліків товарів, робіт (послуг), регулюються такими нормативно-правовими актами: Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) (ст. 711, глава 82) [1], Законами України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» [2], «Про захист прав споживачів» [3] тощо.

Міжнародні стандарти, зокрема Принципи Європейського деліктного права (European Tort Law Principles) та директиви Європейського Союзу [4], як-от Директива 85/374/ЄЕС «Про наближення законів, постанов та адміністративних положень держав-членів щодо відповідальності за неякісну продукцію», мають на меті забезпечити високий ступінь захисту прав потерпілих та чіткі механізми відшкодування [5].

Ч. 3 ст. 1209 ЦК України, яка визначає, що «підстави для відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товару, що є рухомим майном, у тому числі такого, що є складовою частиною іншого рухомого чи нерухомого майна, включаючи електроенергію, встановлюються законом», має бланкетний характер і відсилає до спеціального законодавчого акта.

Таким спеціальним актом є Закон України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» від 19.05.2011, прийнятий на основі міжнародних норм, який визначає загальні умови відшкодування шкоди, завданої дефектами продукції, що є рухомим майном.

Окресливши нормативну базу, необхідно визначити **суб'єктний склад**.

Суб'єктом права вимоги у цій групі зобов'язань є потерпіла особа. Зокрема, цей закон у ст. 1 під потерпілою особою має на увазі користувача або споживача, якому завдано шкоди внаслідок дефекту в продукції. Додатково уточнюється, що користувачем є фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує продукцію

для провадження підприємницької діяльності або виконання обов'язків найманого працівника, чи юридична особа, яка придбаває, замовляє, використовує продукцію. Визначення терміна «споживач» знаходимо в Законі України «Про захист прав споживачів», де в п. 22 ст. 1 зазначено, що споживач – це фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника. Також у ст. 16 Закону України «Про захист прав споживачів» передбачено, що шкода, завдана внаслідок недоліків продукції (дефекту в продукції), відшкодовується відповідно до закону. Зазначена норма має бланкетний характер і відсилає до Закону України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції», який підлягає застосуванню у правовідносинах, стороною яких є споживач. Отже, потерпілою стороною у таких правовідносинах може бути як фізична, так і юридична особа. Водночас потерпілими можуть виступати не лише безпосередні покупці продукції, а й інші особи, до яких товар або результати виконання робіт (надання послуг) перейшли на законних підставах.

Згідно зі ст. 7 Закону України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» суб'єктами відповідальності за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції, є виробник товару – суб'єкт господарювання, який виробляє товар або заявляє про себе як про виробника товару чи про виготовлення такого товару на замовлення, розміщуючи на товарі та/або на упаковці чи супровідних документах, що разом з товаром передаються споживачеві, своє найменування (ім'я), торговельну марку або інший елемент, який ідентифікує такого суб'єкта господарювання або імпортує товар.

Додатково в ч. 3 цієї статті уточнюється, що коли виробник продукції не може бути встановлений, кожний її постачальник (продавець) відповідно до Закону несе відповідальність як виробник, якщо він протягом 30 днів не повідомить потерпілому найменування та місцезнаходження виробника або особи, яка поставила йому цю продукцію. Дія зазначеної норми поширюється також на продукцію, ввезену на митну територію України, якщо на ній не вказані найменування та місцезнаходження особи, зазначеної в ч. 2 цієї статті, навіть якщо на цій продукції вказано найменування її виробника. Тобто винною стороною (відповідачем) є виробник товару, який здійснює господарську діяльність, а у разі неможливості його встановлення ним виступає продавець.

Визначивши суб'єктний склад, необхідно дослідити питання підстави залучення виробника / продавця, який здійснює господарську діяльність, до відповідальності. Підставами традиційно визначати юридичну і фактичну. У разі *юридичної підстави* йдеться про норму, яка передбачає настання відповідальності за таке порушення: такою є ст. 1209 ЦК України «Підстави відшкодування

шкоди, завданої внаслідок недоліків товару, робіт (послуг)». До юридичних підстав також може бути віднесена умова договору, якою передбачено відповідальність за дефект у продукції, зокрема у прямих договірних зобов'язаннях, що виникають між виробником і користувачем. Водночас у ситуації, коли між виробником і користувачем існує посередник у вигляді продавця, прямий договір між виробником і користувачем відсутній. За таких умов договірна умова про відповідальність виробника за дефект у продукції може розглядатися як юридична підстава лише у випадках існування прямого договору між ними. Сам по собі договір між продавцем і користувачем слугує лише підтвердженням того, що товар або результати виконання робіт (надання послуг) перейшли від продавця до користувача на належних правових підставах. **Фактичною підставою** відповідальності є юридичний факт щодо наявності дефекту в продукції.

Окремої уваги потребує аналіз **понять «продукція» та «продукція, що має дефект»**.

Закон України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» у ст. 1 містить **визначення продукції**, якою є будь-яке рухоме майно, включаючи готову продукцію, сировину та комплектувальний виріб, у тому числі майно, що є складовою частиною іншого рухомого або нерухомого майна. Термін «продукція» включає також електроенергію.

Водночас відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів» продукцією є будь-який виріб (товар), робота чи послуга, які виготовляються, виконуються або надаються для задоволення суспільних потреб.

Отже, як обґрунтовано зауважує О. Ю. Димінська, поняття «продукція», що застосовується в Законі України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції», є вужчим. У зв'язку з цим вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок неналежного надання послуг або неякісного виконання робіт, не можуть бути висунуті в межах дії цього Закону [6, с. 62].

У межах аналізу визначення та критеріїв **поняття «дефект»** доцільно звернути увагу на те, що до прийняття Закону «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» у листі Міністерства юстиції України від 18.04.2006 № Г-8857-19 дефект продукції визначався через зіпсованість чи пошкодження товару, використання якого неможливе або неприпустиме відповідно до його цільового призначення [7].

Згідно зі ст. 5 Закону України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції», продукція є такою, що має дефект у разі, коли вона не відповідає рівню безпеки, на яку споживач або користувач має право розраховувати виходячи з усіх обставин, зокрема пов'язаних з розробленням, виробництвом, обігом, транспортуванням, зберіганням, встановленням, технічним обслуговуванням, споживанням, використанням, знищенням (утилізацією, переробкою)

ції продукції, а також наданням застережень та іншої інформації про таку продукцію, у тому числі: 1) представлення продукції споживачеві або користувачеві, включаючи її вигляд, склад, упаковку, маркування та іншу інформацію про продукцію, її споживання, використання та знищення (утилізацію, переробку); 2) використання продукції, яке обґрунтовано можна передбачити; 3) час, коли продукцію було введено в обіг.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про захист прав споживачів», безпека продукції – це відсутність будь-якого ризику для життя, здоров'я, майна споживача і навколишнього середовища при звичайних умовах використання, зберігання, транспортування, виготовлення й утилізації продукції.

Як видно, поняття дефектної продукції значно ширше, ніж поняття безпечної продукції. А отже, потерпілий має право на відшкодування шкоди вже у тому випадку, коли продукція, незважаючи на її відповідність певним стандартам та умовам договору, виявилася небезпечною і завдала шкоди його здоров'ю або майну.

Також поняття «дефекту» треба порівняти з *поняттями недоліку та істотного недоліку*. На думку О. Ю. Димінської, дефект необхідно чітко відмежовувати від несправності та недоліку. З позиції науковиці, термін «дефект» застосовується у разі встановлення факту виходу товару з ладу, порушення його нормальної експлуатації в результаті порушення технології його виготовлення, конструкторської помилки. Несправність, на відміну від дефекту, може бути викликана і дією / бездіяльністю покупця (користувача), наприклад, у зв'язку з порушенням умов зберігання. Недолік товару – це будь-яка невідповідність продукції вимогам нормативно-правових актів, умовам договорів або вимогам, що пред'являються до неї, а також інформації про продукцію, наданій виробником (виконавцем, продавцем) та може бути виявлений під час покупки товару споживачем, та, що є ключовим, – не завдає шкоду самому споживачу, а може бути виправлене продавцем або третьою особою [6, с. 63].

Вбачаємо, що суттєвого значення порівняння цих термінів з «несправністю» не має, оскільки обидва закони більше оперують термінами «дефект», «недолік» та «істотний недолік». Також не можемо погодитись з автором щодо чіткого відмежування понять «дефект» та «недолік», оскільки вважаємо їх не різними поняттями, а взаємопов'язаними, які доцільно розглядати як ширше (недолік) та вужче поняття (дефект), що можна прослідкувати з їх законодавчого визначення, зокрема, зі ст. 1 Закону України «Про захист прав споживачів»: недоліком є будь-яка невідповідність продукції вимогам нормативно-правових актів, умовам договорів або вимогам, що пред'являються до неї, а також інформації про продукцію, наданій виробником (виконавцем, продавцем), а в свою чергу істотним недоліком слід вважати недолік, який робить неможливим чи недопустимим використання

товару відповідно до його цільового призначення, виник з вини виробника (продавця, виконавця), після його усунення проявляється знову з незалежних від споживача причин і при цьому наділений хоча б однією з нижченаведених ознак: він взагалі не може бути усунутий; його усунення потребує понад чотирнадцять календарних днів; він робить товар суттєво іншим, ніж передбачено договором.

Висновку щодо взаємопов'язаності ширшого та вужчого розуміння понять дефекту й недоліку можна дійти і з того контексту, що в ст. 16 Закону України «Про захист прав споживачів» недолік товару і дефект продукції зазначено через дужки: «Відповідальність за шкоду, завдану внаслідок недоліків продукції (дефекту в продукції)».

Також потребує розгляду в контексті правового механізму відшкодування шкоди, завданої внаслідок дефекту в продукції, **питання умов настання відповідальності.**

Умовами цивільно-правової відповідальності прийнято вважати склад цивільного правопорушення, елементами якого є протиправна дія (бездіяльність), шкода, причинний зв'язок між дією та шкодою та вина правопорушника.

Протиправною дією в даному випадку є дефект продукції, визначення якого детально було зазначено вище.

Шкода. Згідно з Законом України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції», шкодою є завдані внаслідок дефекту в продукції каліцтво, інше ушкодження здоров'я або смерть особи, пошкодження або знищення будь-якого об'єкта права власності, за винятком самої продукції, що має дефект.

З буквального законодавчого тлумачення поняття шкоди випливає, що тільки майну, що належить на праві власності, може бути нанесена шкода, що призводить до нерівних умов та породжує низку проблемних питань, зокрема відшкодування шкоди майну, що не перебуває у власності, а використовується на інших правових підставах (зокрема оренди). Чинне визначення поняття шкоди охоплює лише об'єкти власності, що створює нерівність прав споживачів.

Причинний зв'язок між дефектом продукції та шкодою. Згідно з п. 3 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції», одне з того, що повинен довести потерпілий, – це наявність причинно-наслідкового зв'язку між дефектом в продукції та шкодою. Отже, наявність дефекту продукції фактично не є підставою для притягнення виробника до відповідальності. Для цього необхідно довести наявність шкоди, завданої таким дефектом, наявність власне дефекту в продукції, а також наявність причинно-наслідкового зв'язку між дефектом та шкодою.

Вина правопорушника. У ст. 6 Закону України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» серед обставин, які повинен довести потерпілий, відсутній обов'язок доведення вини.

До того ж ст. 4 серед засад відповідальності за шкоду містить положення, що відшкодування шкоди не залежить від вини виробника продукції, а також від того, чи перебував потерпілий з ним у договірних відносинах.

Ст. 1209 ЦК України також вказує, що відшкодування шкоди не залежить від вини виготовлювача товару, що є нерухомим майном, виконавця робіт (послуг), а також від того, чи перебував потерпілий з ними у договірних зобов'язаннях. Тобто можна зробити висновок, що вина в даних відносинах презюмується, отже, потерпілий-позивач звільняється від обов'язку доводити вину порушника.

Водночас у ч. 2 ст. 614 ЦК України вказано, що в такому випадку відсутність своєї вини доводить особа, яка порушила зобов'язання.

Щодо цього в Постанові Пленуму ВСУ від 12 квітня 1996 р. № 5 «Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів» зазначається, що тягар доведення обставин, які звільняють від відповідальності за завдану шкоду, лежить на продавці (виробнику, виконавцеві) [8].

Що дасть порушнику доведення його невинуватості? Ст. 9 (звільнення від відповідальності та зменшення відповідальності виробника за шкоду) Закону України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» містить правило, що відповідальність виробника може бути зменшена або виробник може бути звільнений від відповідальності у разі, якщо шкоду завдано з вини потерпілого чи будь-якої особи, за яку потерпілий несе відповідальність згідно з цивільним законодавством.

Додатково доцільно розглянути деякі особливості відшкодування такої шкоди, зокрема щодо строків позовної давності та шкоди, яка підлягає задоволенню. Так, окремої уваги заслуговують приписи ст. 10 Закону України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції», якими визначено, що позовна давність за вимогами про відшкодування шкоди становить три роки. З урахуванням того, що предметом шкоди, відповідно до Закону, є ушкодження здоров'я, каліцтво або смерть, виникає колізія з положеннями ст. 268 ЦК України, яка передбачає відсутність позовної давності щодо вимог про відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров'я чи смертю особи.

Додаткову правову невизначеність створює положення ч. 2 ст. 12 цього ж Закону, згідно з яким «до приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом вони застосовуються лише в частині, що не суперечить цьому Закону». Отже, наразі постає відкрите питання щодо узгодження норм спеціального законодавства з положеннями ЦК України. Відсутність чіткого механізму вирішення цієї колізії може мати суттєвий вплив на практику захисту прав потерпілих у справах, пов'язаних із відшкодуванням шкоди, заподіяної дефектною продукцією.

Разом із відшкодуванням шкоди, завданої внаслідок дефекту продукції, особа має право на відшкодування моральної шкоди на загальних підставах у разі,

якщо шкоду завдано майну споживача, а також у разі заподіяння каліцтва, іншого ушкодження здоров'я або смерті, за умови належного доведення факту та обсягу такої шкоди.

Пленум Верховного Суду України в п. 2 Постанови № 4 від 31 березня 1995 р. «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» надав роз'яснення, що спори про відшкодування заподіяної фізичній чи юридичній особі моральної (немайнової) шкоди розглядаються, коли право на відшкодування моральної шкоди безпосередньо передбачене нормами Конституції України або випливає з її положень, або закріплене законодавством, яке встановлює відповідальність за заподіяння моральної шкоди [9].

Згідно з вимогами п. 5 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про захист прав споживачів», споживачі під час придбання, замовлення або використання продукції, яка реалізується на території України, для задоволення своїх особистих потреб мають право на відшкодування майнової та моральної шкоди, завданої внаслідок недоліків продукції (дефекту в продукції) відповідно до закону.

Відповідно до п. 6 ст. 1 Закону України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту продукції», термін «шкода» визначається в значенні «завдані внаслідок дефекту в продукції каліцтво, інше ушкодження здоров'я або смерть особи, пошкодження або знищення будь-якого об'єкта права власності за винятком самої продукції, що має дефект».

Відповідно до ст. 711 ЦК України, шкода, завдана майну покупця, та шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю у зв'язку з придбанням товару, що має недоліки, відшкодовується відповідно до положень глави 82 цього Кодексу.

Підстави відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг), передбачені параграфом 3 глави 82 ЦК України.

Аналіз вказаних норм дає підстави для висновку, що у спорах про захист прав споживачів чинне цивільне законодавство передбачає відшкодування моральної шкоди у тих випадках, якщо така завдана майну споживача або шкода завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Якщо йдеться про користувача – юридичну особу, то згідно з п. 4, ч. 2, чл. 23 ЦК України, моральна шкода можлива до відшкодування тільки в разі, якщо така шкода як дефект в продукції призвела до порушення ділової репутації юридичної особи.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що інститут відшкодування шкоди, завданої дефектом продукції, є важливим елементом сучасного цивільного права, спрямованим на забезпечення належного рівня захисту прав потерпілих осіб. Комплексне нормативне дослідження та аналіз судової практики правового механізму відшкодування шкоди, завданої внаслідок дефекту в продукції, дало змогу звернути увагу на нормативну базу, особливості суб'єктно-

го складу сторін такого зобов'язання, підстави, умови та деякі особливості застосування відповідальності до виробника / продавця, зокрема питання строку позовної давності та шкоди, яка підлягає задоволенню.

Однак виявлено, що наявний механізм відшкодування шкоди, завданої дефектною продукцією, має низку прогалин, що ускладнюють реалізацію прав потерпілих та потребують подальшого нормативного вдосконалення, зокрема усунення колізій між спеціальним законодавством і положеннями Цивільного кодексу України та забезпечення більшої визначеності умов настання відповідальності.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356. (Із змінами).
2. Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції: Закон України від 19 травня 2011 р. № 3390-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 47. Ст. 531. (Із змінами).
3. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. № 1023-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 30. Ст. 379. (Із змінами).
4. Principles of European Tort Law (PETL). *European Group on Tort Law*. URL: <http://www.egtl.org/PETLEnglish.html> (дата звернення 10.10.2025).
5. Директива Ради 85/374/ЄС «Про наближення законів, постанов та адміністративних положень держав-членів щодо відповідальності за неякісну продукцію». *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_348#Text (дата звернення 10.10.2025).
6. Димінська О. Ю. Особливості цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану дефектом у продукції, за законодавством України та ЄС. *Університетські наукові записки*. 2014. № 4(52). С. 61–68. URL: https://old.univer.km.ua/statii/dyminska_o.yu._osoblyvosti_tsyvilno-pravovoyi_vidpovidalnosti_za_shkodu_zavdanu_defektom_v_produktitsiyi_za_zakonodavstvom_ukrayiny_ta_yes_12.pdf
7. Щодо надання роз'яснення стосовно товару який вважається дефектним: Лист Міністерства юстиції України від 18.04.2006. № Г-8857-19. *Офіційний вебсайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v8857323-06#Text> (дата звернення: 02.11.2025).
8. Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 квітня 1996 р. № 5. *Офіційний вебсайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-96>
9. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 р. № 4. *Офіційний вебсайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95#Text> (дата звернення: 30.11.2025).

Svitlana Mamedova, Olena Fomyk. The legal mechanism for compensating damage caused by a product defect

The article provides a comprehensive analysis of the legal regulation of compensation for damage caused by a defective product, taking into account national legislation, international

standards, and European approaches aimed at ensuring an adequate level of protection for injured parties. The study elucidates the legal categories of “product”, “product defect”, “deficiency”, and “significant deficiency”, which operate within the sphere of civil liability, as well as their interrelation and distinctions. Particular attention is devoted to identifying the range of subjects within the legal relationship in which the duty to compensate damage arises, including the manufacturer, seller, service provider, and the injured party, who may be either a consumer or a user of the product, regardless of the existence of contractual relations with the manufacturer. The article examines both the legal and factual grounds for imposing liability on the manufacturer, with the key elements being the presence of a defect, the occurrence of damage, and the causal link between them. The specific features of applying the principle of strict (no-fault) liability of the manufacturer under the Civil Code of Ukraine and special legislation are highlighted, demonstrating how this principle significantly simplifies the claimant’s burden of proof. The analysis further addresses selected legislative inconsistencies, particularly concerning limitation periods and the correlation between the provisions of the Civil Code of Ukraine and the Law of Ukraine “On Liability for Damage Caused by a Defective Product”, which give rise to legal uncertainty in judicial practice. The article also explores the possibility of awarding moral (non-pecuniary) damages in disputes involving defective products in accordance with current regulatory acts and judicial interpretations. It concludes that further refinement of the legal mechanism for protecting injured parties is necessary, including clarifying legislative definitions, eliminating normative inconsistencies, and ensuring unified approaches to determining the conditions of civil liability for damage caused by a defective product.

Keywords: defect in a product, product deficiency, business activity, manufacturer, business entity, user, consumer, injured party, obligation, liability, compensation for damage, causal link.